

Anyanyelvi Szószóló

Nyelvész, született 1932-ben, négy gyermek apja. 1954-től 1971-ig az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos munkatársa, 1987-től 98-ig az ELTE Tanárképző Főiskolai Kar magyar nyelvi tanszékvezető főiskolai tanára (1998-tól nyugdíjas). 1993-tól a tévé nyelvi bizottságának elnöke, 1989-től az Anyanyelvpolók Szövetségének főtájkára, majd '94-től ügyvezető elnöke. Az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának társelnöke, a Magyar Nyelvőr szerkesztő bizottságának tagja, az Edes Anyanyelvünk felelős szerkesztője, az Élet és Tudomány és a Szabad Föld rovatvezetője. Vágó Istvánnal így, ebben a formában már egy jó másfél millió felett járnánk, de ha az a kedves körszakállas úr ott velünk szemben felszólítana minket, hogy ugyan "álljunk meg egy szóra"... nos akkor a kérdés alig érne többet ötezernél, és még a közönség segítségét is csak pironkodva kérhetné az ember. Dr. Grétsy László, a Tanár úr – akinek a jelenlétében még én sem merném pontos j-vel ejteni a lyukat – Szarvason járt, és a Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai Karán tartott előadást a helyesírás szerepéről, szeptember 24-én. Mi meg jól megkérdeztük erről arról.

Tanárr úr, mikor döntötte el, hogy a nyelvész az a hivatás, amit igazán foglalkozni szeretne?
- Annakidején igazából csak azt tudtam, hogy az irodalom az, ami valóban érdekelt – az irodalom szerete megmaradt, az irodalom szerette tudásomat igyekszem is felhasználni a munkám terén, de a középiskolában inkább a nyelvészet volt az, ami jobban megragadott. Aztán később hiányozni kezdett az oktatás, és tessék: meghívtak az ELTE-re előadónak, aminek különösképpen örültem.

Megsérttem azzal, ha azt

beküldött többezer megfejtést vesszük alapul, szintén szép számmal kíváncsiak.

Ha már a médiánál tartunk: az "Anyanyelvünk jövője" című írásában van egy mondat: "Napjainkban, amikor szinte minden az anyanyelvünk ellen hat...". Mit értett az alatt, hogy "szinte minden"?

- Felhigulást értek rajta. Néze, annak idején létezett egy úgynevezett Nyelvi Bizottság, amin át kellett mennie mindennek, ami a nyilvánosság előtt megjelent. Manapság, ha jól tudom, csak a Kossuth Rádióknak van ilyen bizottsága, a kereskedelmi adók ezt nem tartják fontosnak, nem tartják feladatuknak a nyelv ápolását. Stíluskérdésről beszélnek, a trágár, nem oda illő fordulatok mellőzéséről.

Lát valamilyen lehetséges megoldást a felhigulás megelőzésére?

- Azok az elvek, amelyek visszaszorítanak ezt a folyamatot, többnyire már az iskolában felgyújtható elvek. 1938-ban tűnt el a retorika, mint tantárgy az iskolákból, de mostanában visszakerült végre, és ennek én igazán örülök. Szíven szerint még a verstant is visszalopnám valamilyen formában a tananyagba...

Mivel tölti az idejét egy nyugdíjas nyelvész?

- Egy évben körülbelül húsz előadást tartok, újságokba írok, műsort vezetek. Olvasni szeretnék, többet, mint amennyit a munkámhoz fűződően kell... Most is ott sorakoznak a polcomon a kiválasztott könyvek: Závada Pál, Esterházy Péter – de valahogy sohasem jutok el odáig, hogy le is vegyem őket.

Mégis, ha most lehetne egy könyvet, melyik lenne az?

- Molnár Gál Péter munkája, a Pesti Mulatók. Arra már nagyon régen készülök.

AblakZsiráf

Napló Izraelből 4. rész

Egy volt szarvasi gimnazista az Izrael területén, parányi településeken élő palesztinok életét tanulmányozza. Élményekről leveleiben és naplójában számol be. A 3. részben Izrael – olykor feszültségekkel teli – mindennapjait, és a szerző kinti életébe pillanthatunk be.

Kedd, augusztus 10. 2004.

Dolgozok

A jelenlegi munkám: találjam ki, hogy mit fogok csinálni fél évig!

Itt ülök egyedül egy irodában Haifában, jelenleg netezéssel töltöm az időmet, de ki kell találnom, mit tehetek kb. 70 ezer arab emberért, hogy ugyanazok a jogok illessék meg őket, mint a zsidókat. A helyzetük: Izrael lakosságának 20%-a arab. Az izraeli állam hivatalos formája: Jewish-Democratic State, szóval zsidó állam. Hüen ehhez, már a törvények szintjén is diszkriminálják az itt élő palesztinokat, akik izraeli állampolgárok. (Pl. nem vásárolhatnak földet, de ez csak egy a sok közül.) Én a palesztinok közül azokkal foglalkozom, akik kis falvakban élnek, infrastruktúra nélkül. A munkám: lobbizás nagy európai szervezeteknél (fogalmam sincs mit csinálnak a lobbisták!), újságírás, hogy mindenki megtudja mi történik itt, lehetőleg nemzetközi szinten (The Times, El País, Frankfurter Allgemeine Zeitung, és figyelték a BBC-t, mert benne leszek!), + kellene egy kisfilm csinálni az itteni helyzetről, és feltenni a netre. Szóval valamit kellene tenni, és fogok is, de egy kicsit túl komolyan tűnik az ügy. Tulajdonképpen az izraeli kormány politikáját lennék valamilyen módon hivatott befolyásolni, de akinek ez sikerülni fog, az híres ember lesz. Én valahogy nem ez a típus vagyok! A realitás az lesz, hogy valamit csináljak majd fél évig, aztán szépen megköszönöm a segítségemet, én meg hazamagyek rengeteg tapasztalattal. Ha valakinek van valami ötlete, vagy véleménye, várom, és köszönöm előre is! Hat hónap van még hátra.

Nemtudommiennapvanma

Kicsit elvesztettem az időérzékemet, de csak szólnak majd, hogy holnap ne gyere dolgozni, mert szombat van. Ez az első olyan nap, hogy felhőt találtam az égen. Itt biztos azt mondják az emberek, hogy nagyon rossz idő van, de a hőmérséklet reggel kilenc órákor 30 fok felett van így is.

A mai nap kellemes meglepetése: "szokások" sétám a munkahely felé. Kömbe vagyok, csak tíz percre ébredtem. A metró ellenőrzés, várakozás... azt sem tudom hol vagyok. Valahogy rátalálok az iroda-épületre, ahova mennem kell, amikor egy idősebb pár mellett elhaladva magyar nyelven társalog. Félkaba, bódult állapotomban odakapom a fejem, de nincs időm reagálni. Én magam sem hittem el, hogy magyar szavak, és az is lehet, hogy csak hallucináltam. Mindenesetre jólesett hallani magyar szót.

Két órát dumáltam a titkárnővel, aki gyakorlatilag alig tud angolul, én meg nem tudok semmit arabul. Egész jól megértettük egymást. Politika, a férje, a gyereke, a múltja, Magyarország... Érdekes volt. A társalgás mottója: very very good, very very bad. Egyébként rendkívül aranyos és kedves.

Intifada – civil ellenállás (nyersfordítás). Én eddig nem tudtam.

Még két óra beszélgetés, és vége lett a munkaidőnek. Azért még maradok netezni!

Csütörtök, augusztus 12. 2004.

Egy cikket kell írnom. De most komolyan! Figyeljétek a HVG-t, mert benne leszek! Illetve nem én, hanem a cikkem. Király! Megvannak a gépen az ékezetek!

A titkárnő

Ma behozta a három éves gyerekét megmutatni nekem! + meghívott a családjához vasárnap vacsorára! Tényleg kedves!

Szombat, augusztus 14. 2004.

Sabbath

Az első nyugodt hétvégem. Csak a szomszéd orosz gyerek zavarja meg a hangos zenehallgatással. Egyébként többnyire olvasok. És kezdem megszokni a helyzetemet.

Vasárnap, augusztus 15. 2004.

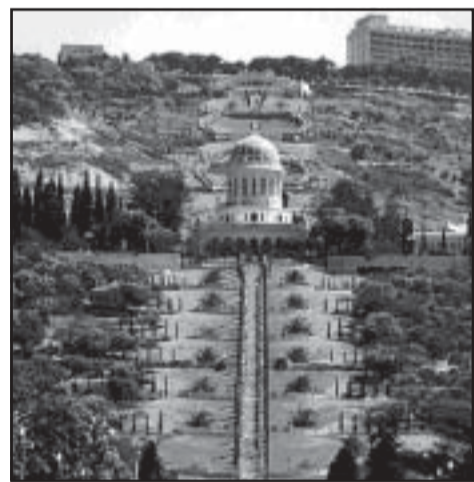
NFS

A szomszéd orosz gyerek egész éjszaka játszott a gépen: Need for Speed. Egyébként jól aludtam.

Az első tünnetésem. A fő téren, a lent látható templom előtt. Nem voltunk sokan, kb. 30 ember, de meglehetősen hangosak voltunk. A palesztin börtönökben sztrájkoló foglyok támogatásáról szólt az egész. Nem tudom, hogy otthon lehet-e hallani róla valamit, de itt elég fontos téma.

B. I.

A szöveget gondozta: - F -

Csodálatos nyarunk volt

A Szirén Nyugdíjas Klub tagjai élményekben gazdag nyarat tudhatnak maguk mögött. Egy- két- és háromnapos kirándulásokon vettünk részt, testverszervezetünk a Békésszentandrási Nyugdíjas Egyesület tagjaival közösen, elnökasszonyuk Demcsák Andrásné szervezésében, felkészült idegenvezetésével – idegenvezetői díj nélkül. Ez lehetővé tette, hogy egy-egy út költsége lényegesen kevesebb legyen (nem kellett idegenvezetőt fizetnünk) és így sokkal többet engedhettük meg magunknak a kirándulásokon való részvételt.

A 15-25. "szirénés" nevében itt mondom köszönetet Demcsák Andrásnének a kirándulások megszervezéséért, a kitűnő idegenvezetéséért, az egyesület tagjainak, hogy velük lehetünk a két nyári hónap minden hétvégéjén. Köszönjük.

Júniusban megnéztük Kiskőrösön nagy költőnk Petőfi Sándor szülőházát, az előtte lévő szoborparkot, a múzeumot, Kiskunhalason a Csipkeházat, a szelmalmot, didereget fűrdtünk a Kiskunmajsai Gyógyfürdőben. A tiszakécskei fürdőben részt vettünk a Nyugdíjas Fesztiválon.

Július: két napos kirándulás Tokajban és környékén. Szerencsén megnéztük a Rákóczi-várat, a Zempléni Múzeumot, a Cukorgyári Múzeumban megismerkedtünk a cukorgyártás valamennyi módszerével a kezdetektől napjainkig. Monokon, Kossuth Lajos szülőházában felejthetetlen előadást hallottunk a gondnoktól Kossuth életútjáról, láttuk a különböző tárgyakat, berendezéseket, melyeket használt. Tállyán a katolikus temetőben megkoszorúztuk Lavotta János síremlékét. Láttuk a Tokaj Múzeumot, sétáltunk Tokaj virágos utcáink, terein. Tarcalon láttuk a római katolikus templomot, táblán a feliratot, mely szerint Könyves Kálmán kimondta: Boszorkányok pedig nincsenek. (Gépkocsivezetők szerint igenis vannak, csak jól állcázzák magukat.) Útban hazafelé megálltunk Tiszadobon az Andrassy-kastélynál, tornyából megsodálhattuk a buksus-labirintust.

Gyönyörű napot töltöttünk július 17-én Szilvásváradon. Láttuk a lovardát és a Kocsi Múzeumot, kisvasúttal felmentünk a Fáyoly vízéshez, majd gyalog visszasetáltunk a parkolóba a Szalajkavölgy évszázados fái alatt, a patak csobogó hangja mellett. Gyönyörködünk az Erdészeti Múzeum kiállított tárgyaiban, festményeiben, az állatokban.

Július utolsó szombatján Hortobágyra fordítottuk kocsink rúdját. Sokan közülünk még soha nem jártak erre, csak képről ismertük a Kilenylyüki Hídat, amit most a valóságban is megnézhettünk. Majd elmentünk Hortobágy-Mátára, ahonnan ekhős-szekereken kivitték bennünket a „pusztába”. Az első megállóhelyen csikós lovasbemutatót láttunk és a hatókros szekér is odaballagott. Majd következett a szürkemarha gulya, a mangalica konda, a rackanyáj. És több mint két óras pusztai kocskázás után visszatértünk az istállóhoz. Még megnéztük a nóniusz méneket, a tenyészállományt és a Pástor múzeumot

(ezt Hortobágy faluban), majd elindultunk Berekfürdőre egy csodálatos délutáni fürdőzésre.

Augusztus: első szombaton hajnali indulás Budapestre, buszos városnézés a Citadellán, és 10 órakor indult a zenés sétahajó Leányfalu-ra. Az oda-vissza úton műsor, tánc, tombola sorsolás. Leányfalu fürdés a kicsi, de tiszta, gondozott fürdőben.

Következő hétvége: három napos kirándulás Szombathely és környéke, farszto, de igen szép volt. Dunaföldvár, majd a Balaton északi partján csodálva nézte az alföldi ember a dimbes-dombos, később

hegyes vidéket. Első megállóink Rumban a Széchenyi-kastély volt, egy gondozott, szép park közepén áll, fogyatékos gyermekek otthona. (A település nevének nincs köze a szeszés italhoz, a német Ruhm személynévből származik.) Zenny: Bezerédy-kastély, most szálloda, itt láthattuk az un. „ezeréves” tölgyet is, majd a művészetezőben (szobrászok) álló Szent Cecilia templomot.

Csempekopácson szép, kicsi templom restaurálás alatt, a múzeum Béri Balogh Ádám egykori udvarháza, történelemtanár gondnokával igen tanulságos volt. A jáki Szent György Bazilikát temetési szertartás miatt csak kívülről csodálhattuk, a magyarországi románok építészet legismertebb alkotása. Balogonyomban megnéztük a XIII. századi római katolikus templomot. Gencsapáiban láttuk a romos Apponyi-kastélyt, elvadult parkban dűledezem. Bozok: Sibrik-kastély szép, gondozott parkban szállodaként üzemel. Megfogadtuk, ha majd

gazdagok leszünk idejövünk üdülni. Velemben felmentünk a hegy tejein álló Szent Vid templomhoz, majd megnéztük a Művésztelepet, sok érdekes kézműves, népművész, iparművész munkával ismerkedtünk meg. Itt láttuk a helyet, ahol a magyar koronát őrizték 1944. 12. 24-1945-03.15-ig, mikor is átadták az amerikai katonáknak. Cák: jelentős borkultúrával rendelkezett, a XIX. században elpusztította a filoxéra. A pincesor megmaradt része ma is védelem alatt áll. Közégek: kis hazánk egyik legszebb városa. Láttuk a Jurisics Várat, a Hősök Kapuját, a Szent Jakab Templomot, a Lábasházat, az Egyszarvú Patika házát, ahol a Patika Múzeum van. Az udvarban kis gyönyörű kertészet, az emeleten a szárító és feldolgozó, a földszinten az egyik teremben régi gyógyeszközök, orvosi eszközök, a másik teremben a régi patika eredeti bútorai, berendezési tárgyai, melyek háromféle fából készültek: jezsuita szerzetesek munkája. Az előcsarnokban az idézet: „A múltnak tudása világot vet a jelenre és sejteti velünk a jövőt, mert valamint a múlt meghozza a jelen, éppen úgy keblében hordja a jelen a jövőt.” (Markuszovszky)

Szombathelyen megnéztük a zékesegeyházat, a romkeret és a Vasi Múzeumfalut, melyet 1973-ban nyitottak meg. Sárváron láttuk a gyönyörű Nádasdy-várat, eredeti bútorai-val, szőnyegekkel, festményekkel, és ezzel a szépséggel búcsúzott tőlünk Vas megye, az Alpok-alja, Nyugat-Magyarország erdős, hegyes, dombos vidéke. Útközben megnéztük Balatonudvardi sziv alakú fejfáiról híres temetőjét (Régi-régi halottak és mind nagyon fiatalok.), majd megálltunk az Örvényesi Vízialomnál, de bejelentkezés hiányában nem találkoztunk tavalyi ismerősünkkel, a kedves, öreg molnárral, akinek szakmaszeretete, tudása felbecsülhetetlen.

Szeptember 4-én zártuk a nyári programot egy Budapest, Orczy-kerti tőszínpadi nóta délutánnal. Sok szép magyarnótát hallottunk, utána bál volt, nem „kivilágos kirivradtig”, csak besötétedésig. Reumas, elkopott csontjainkat, izületeinket gyógyító különböző gyógyfürdőkben is jártunk a nyáron: Tiszakécske, Berekfürdő, Leányfalu, Hajdúszoboszló, Gyomaendrőd. Két alkalommal voltunk a feljött, XXI. századi igényt kielégítő Gyopárosi Fürdőben. Csak a fürdőbelpóket kellett fizetnünk, az utiköltséget a békésszentandrási képviselők felajánlott tiszteletdíja fedezte. Köszönet érte.

A nyár folyamán két alkalommal vettünk részt un. Kerékpártúrán. Komp-Duzzasztó-Békésszentandrási-Frugy-Mótyó, illetve Érpárti szőlő-Halásztelek-Halastó útvonalon. Látogtást tettünk a szarvasi Tessedik Sámuel Múzeumban és a Manufaktúra Szabász Műhelyben.

Ez volt a nyarunk. A hosszú téli estéken, a meleg szobában mindannyian szívesen idézzük fel a nyár eseményeit. Meghallva egy-egy ismerősen csengő helységnevet, büszkén mondhatjuk: Itt is voltunk, ezt is láttuk a nyáron.

Uhljár Zsuzsa